

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
Чорноморський національний університет імені Петра Могили
Медичний інститут
Кафедра психології

“ЗАТВЕРДЖУЮ”

Перший
проректор
Ищенко Н.М.

“ ” 2018 року

РОБОЧА ПРОГРАМА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

СІМЕЙНА ПСИХОЛОГІЯ ТА ПСИХОТЕРАПІЯ

Спеціальність 053«Психологія»

Розробники

/ Завідувач кафедри розробника

/ Завідувач кафедри спеціальності

Гарант освітньої програми

Директор інституту

/ Директор НН ІПО

Начальник НМВ

Васильєва Г.В.

Васильєв Я. В.

Васильєв Я. В.

Каневський В.І.

Грищенко Г.В.

Норд Г. Л.

Потай І.Ю.

Миколаїв – 2018 рік

1.**Опис навчальної дисципліни**

Найменування показника	Характеристика дисципліни	
Найменування дисципліни	Сімейна психологія та психотерапія	
Галузь знань	05 – Соціальні та поведінкові науки	
Спеціальність	053 – Психологія	
Спеціалізація (якщо є)		
Освітня програма	Психологія	
Рівень вищої освіти	Магістр	
Статус дисципліни	Нормативна	
Курс навчання	5	
Навчальний рік	2018-2019	
Номер(и) семестрів (триместрів):	Денна форма	Заочна форма
	4	13-14
Загальна кількість кредитів ЄКТС/годин	4 кредитів / 120 годин	
Структура курсу:	Денна форма	Заочна форма
	– лекції – семінарські заняття (практичні, лабораторні, півгрупові) – годин самостійної роботи студентів	Лекцій 15 год. семінарські заняття 30 год. самостійної роботи студентів 75 год.
Відсоток аудиторного навантаження	45%	12%
Мова викладання	українська	
Форма підсумкового контролю	іспит	

2.**Мета, завдання та результати вивчення дисципліни**

Мета: «Сімейна психологія та психотерапія» є ознайомлення студентів з основними розділами сімейної психології та фундаментальними поняттями, формування уявлень про типології сім'ї, оволодіння навичками психологічної корекції сімейних проблем.

Завдання:

- Надати основні знання про напрямки сімейної психології

- Надати основні знання про розуміння структури сім'ї
- Окреслити основні підходи до діагностики сімейних проблем
- Ознайомити студентів з сімейними ролями
- Надати студентам знань про етапи розвитку сім'ї
- Визначити сутність системного підходу до розуміння сім'ї
- Надати знання про основні підходи в сімейній психотерапії

Передумови вивчення дисципліни:

Курс «Сімейна психологія та психотерапія» є одним із спеціальних курсів психологічних дисциплін, що читаються у студентів психологічних спеціальностей. Метою курсу є ознайомлення студентів з основними розділами сімейної психології та фундаментальними поняттями, формування уявлень про типології сім'ї, оволодіння навичками психологічної корекції сімейних проблем.

Очікувані результати навчання:

В процесі вивчення дисципліни студенти повинні засвоїти основні категорії сімейної психології, історичні передумови і перспективи розвитку психології, її напрями та галузі, структуру, задачі та методи науки, її міждисциплінарні зв'язки з іншими науками. Курс надає студентам можливість отримати комплекс теоретичних знань у галузі сімейної психології та оволодіти практичними навичками проведення психологічних досліджень з використанням основних методів цієї дисципліни.

В результаті вивчення дисципліни студент
має знати:

- визначення фундаментальних понять сімейної психології
- психологічні чинники формування сім'ї
- класифікацію сімейних моделей
- типологію сім'ї та сімейні сценарії
- етапи розвитку сім'ї
- системний підхід в психотерапії
- моделі психотерапевтичного впливу на сім'ю

вміти:

- вести спостереження за родиною;
- здійснювати вербальну та невербальну психодіагностику;
- проводити психологічне інтерв'ю та психотерапевтичну бесіду;
- планувати та організовувати психодіагностичне дослідження;
- застосовувати елементи індивідуальної та групової психотерапії при проведенні психологічного консультування, психологічної корекції та тренінгів;
- мати навички використання методик системного підходу у роботі з родною.

Програмні компетенції

Загальні компетентності (ЗК):

ЗК1 Здатність до абстрактного мислення, аналізу та синтезу.

ЗК2 Здатність застосовувати набуті знання у практичних ситуаціях професійної діяльності.

ЗК3 Знання та розуміння предметної області та специфіки професійної діяльності психолога.

Фахові компетентності спеціальності (ФК):

ФК1 Знання категоріально-понятійного апарату психології.

ФК13 Здатність визначати й пояснювати психологічні механізми формування, функціонування та розвитку психічних явищ, процесів, властивостей, виокремлювати причини та фактори, що диференціюють характер їх індивідуального функціонування та розвитку.

Денна форма:

	Теми	Лекції	Практичні (семінарські, лабораторні, півгрупові)	Самостійна робота
1.	Предмет, задачі та структура сімейної психології та психотерапії	1	2	5
2.	Типологія сім`ї як малої групи	2	4	10
3.	Тема 3. Структура та основні характеристики сім`ї	2	4	10
4.	Тема 4. Фази життєвого циклу сім`ї	2	4	10
5.	Тема 5. Сімейні конфлікти та їх характеристика	2	4	10
6.	Системний підхід в сімейній психотерапії	2	4	10
7.	Тема 2. Теорія прихильності ДЖ.Буолбі	2	4	10
8.	Тема 3. Специфіка та техніки роботи з родиною	2	4	10
9.	Всього за курсом	30	30	75

Заочна форма:

	Теми	Лекції	Практичні (семінарські, лабораторні, півгрупові)	Самостійна робота
10.	Предмет, задачі та структура сімейної психології та психотерапії		2	10
11.	Типологія сім`ї як малої групи			12
12.	Тема 3. Структура та основні характеристики сім`ї	2		12
13.	Тема 4. Фази життєвого циклу сім`ї		2	12
14.	Тема 5. Сімейні конфлікти та їх характеристика		2	15
15.	Системний підхід в сімейній психотерапії	2		15
16.	Тема 2. Теорія прихильності ДЖ.Буолбі	2		15

17.	Тема 3. Специфіка та техніки роботи з родиною		2	15
18.	Всього за курсом	6	8	106

4. Зміст навчальної дисципліни

4.1. План лекцій

№	Тема заняття / план
1	Тема 1. Предмет, задачі та структура сімейної психології та психотерапії 1. Предмет та завдання сімейної психології. 2. Розділи сімейної психології. 3. Психотерапевтичні моделі роботи з родиною.
2	Тема 2. Типологія сім'ї як малої групи 1. Підходи до визначення та розуміння сім'ї. 2. Типологія сім'ї 3. Метод клінічного інтерв'ю. структура клінічного інтерв'ю.
3	Тема 3. Структура та основні характеристики сім'ї 1. Структура сім'ї 2. Склад сім'ї, сімейні підсистеми 3. Основні параметри сім'ї 4. Сімейні функції та сімейна структура
4	Тема 4 . Фази життєвого циклу сім'ї 1. Поняття життєвого циклу сім'ї 2. періоди життєвого циклу
5	Тема 5. Сімейні конфлікти та їх характеристика 1. Етапи життєвого циклу та типи конфліктів 2. Основні типи конфліктів та їх причини
6	Тема 6. Системний підхід в сімейній психотерапії 1. Розуміння сім'ї як системи 2. Концепція системної сімейної психотерапії 3. Техніки та алгоритм роботи в системному підході.
7	Тема 7 . Теорія прихильності ДЖ.Буолбі

	<ol style="list-style-type: none"> 1. Теорія прихильності 2. Основні теоретичні концепти теорії прихильності 3. Типи прихильності та їх порушення
8	<p>Тема 8 . Специфіка та техніки роботи з родиною</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Ігрові техніки, техніки системної терапії 2. Теорія та концепція розстановок по Хеленгеру в сімейній терапії 3. Психодраматичні техніки.

4.2. **План практичних (семінарських, лабораторних, півгрупових) занять**

№	Тема заняття / план
1	<p>Тема 1 Предмет, задачі та структура сімейної психології та психотерапії</p> <ol style="list-style-type: none"> 4. Предмет та завдання сімейної психології. 5. Розділи сімейної психології. 1. Психотерапевтичні моделі роботи з родиною.
2	<p>Тема 2-3 Типологія сім'ї як малої групи</p> <ol style="list-style-type: none"> 1. Підходи до визначення та розуміння сім'ї. 2. Типологія сім'ї 3. Сімейні сценарії та традиції
3	<p>Тема 3- 4 Структура та основні характеристики сім'ї</p> <ol style="list-style-type: none"> 5. Структура сім'ї 6. Склад сім'ї, сімейні підсистеми 7. Основні параметри сім'ї 1. Сімейні функції та сімейна структура
4	<p>Тема 5-6 Фази життєвого циклу сім'ї</p> <ol style="list-style-type: none"> 3. Поняття життєвого циклу сім'ї 1. періоди життєвого циклу
5	<p>Тема 7-8 Сімейні конфлікти та їх характеристика</p> <ol style="list-style-type: none"> 3. Етапи життєвого циклу та типи конфліктів 1. Основні типи конфліктів та їх причини
6	<p>Тема 9-10 Системний підхід в сімейній психотерапії</p> <ol style="list-style-type: none"> 4. Розуміння сім'ї як системи 5. Концепція системної сімейної психотерапії 1. Техніки та алгоритм роботи в системному підході.
7	<p>Тема 11-12 Теорія прихильності ДЖ.Буолбі</p> <ol style="list-style-type: none"> 4. Теорія прихильності

	<p>5. Основні теоретичні концепти теорії прихильності</p> <p>1. Типи прихильності та їх порушення</p>
9	<p>Тема 13-15. Специфіка та техніки роботи з родиною</p> <p>4. Ігрові техніки, техніки системної терапії</p> <p>5. Теорія та концепція розстановок по Хеленгеру в сімейній терапії</p> <p>1. Психодраматичні техніки.</p>

4.3. Завдання для самостійної роботи

1. Опрацювати лекційний матеріал та додатково самостійно вивчити теоретичний матеріал за підручниками та навчальними посібниками. Самостійно визначити ключові поняття та основні концептуальні положення навчальної теми, які законспектувати у зошит.

2. Складання глосарію здійснюється на початку підготовки до вивчення теми та полягає у виписуванні в термінологічний словник основних понять теми з короткими поясненнями. Ця принципово важлива робота стосується всіх студентів, оскільки для них значна кількість психологічних термінів є новою, а отже засвоєння знань вимагає чіткого усвідомлення змісту тієї чи іншої психологічної категорії.

3. Складання структурно-логічних схем лекцій є одним із напрямків засвоєння змісту теми через оптимізацію механізмів запам'ятовування. Малювання схем, діаграм, графіків, малюнків сприяє візуальному запам'ятовуванню опрацьованої теми. Доцільно це робити під час або після вивчення змісту теми. Осмислене запам'ятовування передбачає, перш за все, встановлення логічних послідовностей, розбивку матеріалу на частини і знаходження в ній «ключових фраз» або «опорних пунктів». Запам'ятовувати слід саме їх і використовувати як «віхи» - орієнтири. Використання логічних опор, асоціацій і мислене угруповання сприяє усвідомленню матеріалу лекції та його швидкому та тривалому запам'ятовуванню.

4. Прочитати та захистити першоджерело. Захист першоджерел передбачає читання джерела за автором, обраним студентом та презентацію його змісту. Захист здійснюється в усній формі на семінарському занятті (10 хв.). Структура доповіді: 1) Назва та автор джерела; 2) стислий зміст; 3) найбільш важливі аспекти, які розкриває автор; 4) висновки. Доповідачу можуть бути задані питання з боку студентів і викладача. Оцінюється повнота доповіді, правильність оформлення письмової роботи та повнота наданих відповідей на запитання.

5. Провести спостереження на дитячому майданчику за поведінковими патернами мами та дитини в концепції теорії прихильності та описати спостереження.

Список першоджерел:

1. Винникот Д.В. Маленькие дети и их матери. – М., 1998.
2. Гасин Э.А. Психология прощения// Вопросы психологии. – 1999. - № 4.

3. Гиппенрейтер Ю.Б. Общаться с ребенком. Как? – М., 2006.
4. Дементьева И.Ф. Первые годы брака. – М., 1991.
5. Дружинин В.Н. Психология семьи. - Екатеринбург, 2000.
6. Кент М. Стратегия развода: о чём вам не расскажет ваш адвокат. – Спб., 1993.
7. Роджерс К. Становлення особистості. Погляд на психотерапію
8. Сакс О. Людина, яка прийняла дружину за капелюх
9. Сакс О. Людина, яка прийняла дружину за капелюх
10. Томас Е. Харріс. Я- о'кей, ти-о'кей
11. Франкл В. Людина в пошуках сенсу
12. Фрейд А. Психологія Я та захисні механізми
13. Фрейд З. Нариси з психології сексуальності
14. Фрейд З. Тотем і табу.
15. Фромм Е. Анатомія людської деструктивності
16. Фромм Е. Втеча від свободи
17. Фромм Е. Мати чи бути
18. Фромм Е. Мистецтво любити
19. Хоффер Е. Істинно віруюча: Особистість, влада і масові громадські рухи
20. Екман П. Психологія брехні
21. Ерік Еріксон. Дитинство і суспільство
22. Юнг К. Архетип і символ
23. Ялом І. Шопенгауер як ліки
24. Фрейд З. Психологія мас і аналіз людського "я".
25. Ялом І. Екзистенціальна психотерапія
26. Ялом І.Д. Дар психотерапії.

5. Підсумковий контроль (іспит)

6. Сім'я як система та мала група.
7. Функції сім'ї.
8. Типології сімей.
9. Нетрадиційні (особливі сім'ї).
- 10.** Альтернативні форми шлюбно-сімейних відносин.
11. Структура сім'ї
12. Характеристика структурних елементів сім'ї:
13. Чисельний і персональний склад сім'ї.
14. Сімейні правила.
15. Сімейні ролі.
16. Сімейні підсистеми.
17. Межі сім'ї.

18. Міфи і легенди
19. Поняття про життєвий цикл сім'ї.
20. Основні класифікації життєвого циклу сім'ї.
21. Характеристика дошлюбного періоду. Основні завдання.
22. Функції дошлюбного періоду.
23. Проблема мотивації, що сприяє вступу до шлюбу.
24. Позитивні та негативні дошлюбні фактори.
25. Поняття та загальна характеристика молодої родини.
26. Типи молодих сімей та стадії їх розвитку.
27. Основні причини розлучень в молодих сім'ях.
28. Сімейні конфлікти та їх характеристика.
29. Види сімейних конфліктів.
30. Мотивація сімейних конфліктів та їх причина.
31. Моделі поведінки в сімейних конфліктах.
32. Сімейна сварка.
33. Сімейні стреси та емоційне вигорання.
34. Неблагополучні сім'ї.
35. Ревнощі та сімейна зрада.
36. Розлучення. Фактори розлучення. Фази і стадії розлучення.
37. Мотиви і причини розлучення. Фактори ризику розлучення.
38. Види повторних шлюбів.
39. Специфіка сімейного впливу на розвиток особистості дитини.
40. Батьківське ставлення. Типи і стилі батьківського виховання.
41. Роль батька і матері в сімейному вихованні.
42. Роль прабатьків і сіблінгів у процесі соціалізації дитини.
43. Специфіка сімейного консультування.
44. Стадії сімейного консультування.
45. Моделі сімейного консультування.
46. Функції сімейного консультанта та його професійна позиція.
47. Методи та техніки роботи консультанта з сім'єю.
48. Теорія прихильності Дж.Буолбі
49. Вплив типу прихильності на особливості стосунків